

Navnet på den lille landsby Sjælsmark, der er beliggende ved Hørsholm i Nordsjælland er ikke kendt af mange. Sjælsmark er endog så beskeden af udstrækning, at den ikke engang er afmærket med et byskilt, hvorfor man som vejfarende normalt ikke er opmærksom på lokaliteten.

Det skal dog nævnes, at der ved Sjælsmarksvej begyndelse ved Istedrødvej er et vejskilt der viser, at der er 2 km. til Sjælsmark. Ved at begive sig godt og vel en km ud af vejen i vestlig retning mod Blovstrød bliver man helt klart opmærksom på et imponerende byggeri - Sjælsmark Kaserne. Dette byggeri er til gengæld kendt af de mange, mange soldater, der har forrettet tjeneste på kasernen siden 1953.

Kasernen er på en gang stor - men også indpasset utrolig flot ind i det omgivende meget naturskønne nordsjællandske landskab ved Sjælsø. Kasernen har som nævnt været i brug siden 1953 - og har siden da været den naturlige ramme for alt personel ved 1. Feltartilleriregiment - der efterfølgende har ændret navn to gange til henholdsvis Kronens Artilleriregiment - og ved sammenlægningen med Sjællandske Artilleriregiment i 1982 til Kongens Artilleriregiment.

Baggrund for opførelsen af kasernen

Sjælsmark Kasernes historie tager sin spæde begyndelse i 1946, hvor der bliver nedsat en forsvarskommission, hvis opgave det var, at udarbejde et grundlag for en genopbygning af dansk forsvar, der efter besættelsestiden var i en sørgelig forfatning.

Efter afslutningen af den 2. Verdenskrig tilspidsedes modsætningerne imellem de vestlige stormagter og Sovjetunionen. Den kolde krig var således en realitet, hvilket blandt andet førte til, at Danmark i 1949 blev medlem af NATO.

I 1950 udbrød der krig i Korea, der også havde karakter af et opgør mellem øst og vest. Samlet betød dette, at dansk forsvar skulle agere i en tid med spænding, og at der var behov for en betydelig udbygning - herunder nye kaserner.

Den i 1946 nedsatte forsvarskommissions arbejde skred dog kun ganske langsomt frem, og først den 29. maj 1951 blev der fremsat forslag til en ny forsvarsordning af forsvarsministeren - Harald Petersen (Venstre). Heraf fremgik det, at der i alt skulle bygges i alt fire nye kaserner, hvoraf en kaserne skulle placeres nord for København i området ved Sandholm og Høvelte, hvor forsvaret i forvejen havde garnisoner.

Samtidig blev det bestemt, at den nye kaserne i Nordsjælland skulle være nyt domicil for 1.

Feltartilleriregiment, der på daværende tidspunkt var garnisoneret på Bådsmandstrædes Kaserne (Christiania) i København samt i Avedørelejren.

Et bredt politisk forlig sikrede, at den nye forsvarsordning blev vedtaget i Folketinget den 13. juni 1951, hvorefter genopbygningen af dansk forsvar for alvor kunne tage sin begyndelse.

Bygningen af Sjælsmark Kaserne

Efter godkendelsen af forsvarsordningen i 1951 blev det kort tid efter bestemt, at 1.

Feltartilleriregimentets nye kaserne skulle placeres i Sjælsmark.

Detailprojekteringen af kasernen blev igangsat den 1. september 1951, og kasernen blev på daværende tidspunkt projekteret til at kunne rumme en fredsmæssig underbringeise af i alt ca. 660 befalingsmænd og menige. Dette betød at Forsvarsministeriet opgjorde behovet til bl.a. 13 belægningsbygninger -en mindre end forsvaret ønskede.

Der var egentlig også planlagt opførelse af en eksercer hus og en staldbygning beregnet til syv heste. Disse to bygninger så ministeriet sig nødsaget til at se bort fra, idet man ikke fandt et eksercer hus uomgængeligt nødvendigt i forbindelse med uddannelse af feltartillerister. Stalden var heller ikke nødvendig, idet hærens bestand af heste var for nedadgående.

Et egentlig stadion mente ministeriet på daværende tidspunkt ikke var nødvendigt. Areal til kasernen med tilhørende øvelsesplads ca. 111 hektar, svarende til ca. 202 tønder land blev eksproprieret i oktober 1951. Dette var et forholdsvis beskedent areal, idet arealbehovet for en sådan kaserne med tilhørende øvelsesareal normalt blev opgjort til 400 -500 tønder land. Behovet kunne dog nedsættes betydeligt, idet man drog fordel af, at Sjælsmark øvelsesplads sammen såvel Sandholmlejrens som Høveltes øvelsespladser udgjorde et samlet areal.

Allerede den 27. november 1951 blev vejbygning og anlæggelse af hovedledninger påbegyndt, hvorefter byggeriet af selve kasernen blev påbegyndt. Byggeriet af kasernen skred imidlertid langsomt frem, hvilket blandt andet skyldtes, at det var meget vanskeligt at skaffe arbejdskraft generelt i Københavnsområdet - og nærmest fortvivlende i området omkring Høvelte, Sandholm og Sjælsmarkområdet.

Udover at Sjælsmark Kaserne blev bygget, var der også påbegyndt andre arbejder i området, herunder på Høvelte Telegrafkaserne, Høveltegård, Sjælsø skydebaner med flere.

Mangel på murere sinkede byggeriet

Udover den manglende mængde af arbejdskraft, var arbejdskraften for en stor dels vedkommende mindre kvalificeret, Dette betød, at bygningstjenesten så sig nødsaget til at anvende et stadig stigende antal værnepligtige menige, der var udlært som murere.

Disse indgik i kaserne byggeriet på specielle vilkår og alene i 1953 var ca. 23; af de anvendte murere på byggeriet i Sjælsmark værnepligtige. Da disse nyudlærte murere manglede erfaring, kunne de naturligvis ikke erstatte almindelige murersvende.

Hertil kom, at en række andre forhold gav anledning til forsinkelser i byggeriet, herunder de almindelige licitationsordninger, det efterfølgende valg af firmaer, vanskeligheder med at fastholde entreprenører på fastsatte færdiggørelsesdatoer mv.

I starten af 1953 blev planerne for kasernen udvidet betydeligt, idet forsvaret havde et akut behov for ekstra indkvarteringskapacitet, hvorfor antallet af belægningsbygninger blandt andet blev udvidet med fem stk. Dette skyldtes, at regeringen efter anbefaling fra vores allierede i NATO i januar og februar 1953 gennemførte en delvis udvidelse af værnepligten til 18 måneder.

Dette blev gennemført ved, at det blev besluttet at udsætte hjemsendelserne for en betragtelig del af det indkaldte værnepligtige mandskab.

I sommeren 1953 stod store dele af det oprindelige kaserneprojekt færdig, og den 15. juli 1953. kunne enkelte bygninger tages i brug af regimentet.

Kasernen havde dog fortsat havde karakter af en byggeplads, idet eksempelvis den i foråret 1953 besluttede udbygning af kasernen blev påbegyndt den 23. juni 1953.

Rykkede ind i halvfærdige bygninger

Da forsvaret som nævnt var i bitter nød grundet overbelægning af landets kaserne, rettede hærens kommando myndigheder henvendelse til Forsvarsministeriet, og henstillede så mindeligt om, at man lod styrkerne rykke ind på de halvfærdige kaserne - herunder Sjælsmark. Årsagen hertil var bl.a., at hæren ville undgå indkvartering af mandskabet i teltlejr, hvilket både var u hensigtsmæssigt og bekosteligt.

Bygningstjenesten kunne godt se det saglige heri, selvom det naturligvis var forbundet med ulemper at have enheder indkvarteret i ikke færdiggjort byggeri. Bygningstjenesten betingede sig således fra kommandomyndighedernes side, at der ikke efterfølgende måtte rejses kritik som følge af ulemper, der kunne tilskrives indkvartering i halvfærdigt byggeri.

Bygningstjenesten gav som følge tilsagn om, at der på Sjælsmark Kaserne kunne indkvarteres 300 mand samt deres befalingsmænd. Imidlertid rykkede der betydelig flere ind på Sjælsmark Kaserne, idet 21. Artilleriafdeling - der tidligere havde været garnisoneret i Slagelse - med en styrke på alene 475 mand tog kasernen i besiddelse fra 1. august 1953.

Som allerede nævnt, var Sjælsmark Kaserne var på dette tidspunkt ingenlunde endelig klar. Dette betød - at en betydelig del af soldaterne nærmest måtte leve på feltfod, idet et stort antal menige blev indkvarteret i garagebygninger, ligesom mange befalingsmænd måtte tage sig takke med belægningsstuer beregnet for menige. Derudover måtte man forplejes under anvendelse af et feltkøkken. Selvom det var en uheldig situation, blev den dog generelt taget med et godt humør. Tiden med uhensigtsmæssige indkvarteringsforhold havde en varighed af få uger i sommeren 1953, hvorefter alle kunne indkvarteres.

Nov. 1953 overtog 1. Feltartilleriregiment kasernen

21. Artilleriafdeling blev efter 18. måneders tjenestetid hjemsendt den 24. oktober 1953. Allerede den 26. oktober blev 2. Artilleriafdeling forlagt fra Holbæk til Sjælsmark. Den 1. oktober 1953 blev der oprettet et kommandantskab på Sjælsmark Kaserne, hvilket der helt afgjort var behov for hvor regimentet overtog bygninger fra bygningstjeneste.

Søndag den 1. november var en stor dag i kasernen s historie, idet 1. Feltartilleriregiment fra samme dato skiftede domicil fra Bådsmandstrædes Kaserne til den nye Sjælsmark Kaserne. Da det som nævnt var en søndag blev begivenheden først markeret mandag den 2. november 1953 ved en parade på Bådsmandsstrædes Kaserne, hvor det blev markeret at 1.

Feltartilleriregiment tog afsked med, sit standkvarter igennem mange år.

Samme dag blev der også afholdt en parade på Sjælsmark Kaserne, hvor obersten udtrykte håb om, at det ville blive en viljestærk, dygtig og modig ungdom som ville blive uddannet på kasernen. Regimentschefen udtalte slutteligt et "Gud bevare Kongen, Gud bevare Danmark".

Herefter gled splitflaget under honnøraflæggelse for første gang til tops over det nye kaserneetablisement, hvilket officielt markerede, at 1. Feltartilleriregiment overtog kasernen - og at Sjælsmark Kaserne ligeledes havde fået sin første kommandant, oberst E. Prebensen.

Endelig forlægning jan. 1954

De bygninger der var omfattet af det oprindelige projekt fra 1951 stod næsten færdiggjort, idet enkelte bygninger fortsat manglede - herunder fritidsområdet. Dertil kom, at den del af kasernen, der var omfattet af udvidelsesplaner fra foråret 1953 naturligvis ikke var blevet bygget. Denne del var først blevet udbudt i licitation i sommeren 1953, og androg yderligere fem mandskabsbygninger, to kvarterbygninger for værnepligtige befalingsmænd samt en bygning beregnet for officerer/fenrikker.

Den 15. november 1953 var der på Sjælsmark Kaserne indkvarteret 730 menige, 42 korporaler, 104 sergenter og oversergenter samt 62 fenrikker og officerer. Til belægning af de menige blev der anvendt 11 mandskabsbygninger, idet de to resterende indkvarteringsbygninger blev anvendt til spise- og opholdslokaler for værnepligtige befalingsmænd samt nød infirmeri, idet infirmeribygningen fortsat var under opførelse.

Da fritidshjemmet som nævnt ikke var færdigbygget blev kostforplejningsbygningen uden for spisetiderne anvendt som fritidsområde.

Officersmessen var anbragt en smule upraktisk, idet den var henlagt til Thornagergård., hvorfor ministeriet tiltrådte, at spiselokalerne for værnepligtige befalingsmænd i kostforplejningsbygningen blev indrettet som midlertidig officersmesse.

Den 1. januar 1954 er jf. B29/1953 for den dag at regne, hvor 1. Feltartilleriregiment endeligt forlægges til Sjælsmark Kaserne.

Imponerende bygningsværk fik kritik til at forstumme

Den 15. september 1954 var egentlig tiltænkt som en mærkedag i kasernens historie, idet det var meningen, at kasernen denne dag officielt skulle overdrages til regimentet, hvilket regimentet ønskede at markere ved en højtidelighed.

Da hæren ikke havde økonomiske midler hertil, kunne regimentet ikke officielt markere begivenheden.

Pressens fik forinden lejlighed til at bese kasernen forinden, idet de den 8. september 1954 var inviteret til en forevisning af kasernen, der blev forestået af chefen for Hærens Bygningstjenestes Nordre Distrikt, oberstløjtnant Richard Møller og arkitekt K. Jensen- Gaard.

Kasernen fremstod som et imponerende bygningsværk, der i alt havde et bebygget areal på 28.661 kvadratmeter. Tidligere rejst kritik af kasernens placering i det meget naturskønne område omkring Sjælsø - og i nogle tilfælde også på god landbrugsjord - forstummede nu næsten. De fleste var således enige om, at bygningstjenesten i helt usædvanlig grad havde formået at få det store bygningsværk til at falde godt ind i terrænet. Dette skyldtes bl.a., at bygningerne var blevet indpasset i det kuperede terræn i en bueform, og at kasernens bygninger hovedsageligt var bygget efter det såkaldte pavillonsystem, hvor alle bygninger - med undtagelse af kommando bygningen (bygning 2) - var 1-etages bygninger. Hertil kom, at bygningerne var opført med røde og gule teglsten med smukke grønne arealer mellem bygningerne. Derfor lignede kasernen mere et boligområde end et militært etablissement. Alt i alt var det lykkedes at "gemme" kaserneanlægget i naturen.

Ved overdragelsen i 1954 bestod kasernen af ca. 40 bygninger, heraf 18 belægningsbygninger, der hver havde fire 10-mandsstuer med vaskerum, batterikontorer og opholdsstuer. I forbindelse med belægningsbygninger var der to undervisningsbygninger, der hver indeholdt et auditorium og et mindre antal undervisningslokaler.

Officererne og fenrikkerne rådede over tre kvarterbygninger, medens værkstedsfaciliteter. Hertil kom seks egentlige garagebygninger til skyts og køretøjer, to tankanlæg og et stort værksted. Ved hovedindgangen var vagtbygningen beliggende. Denne rummede også et arrestområde. Den store kostforplejningsbygning på 1607 kvadratmeter aftvang også stor respekt. Endelig var der en infirmerbygning inkl. en poliklinik.

Som kasernens midtpunkt fremstod bygningstjenestens stolthed - en kedelcentral - hvor hen imod alle bygninger stræbte. Endelig blev gymnastiksal og den 2-etagers kommandobygning med kontorer fremhævet. Kasernen havde i alt kostet ca. 15 (18???) millioner kr. at opføre, idet at udgifter til eksproprieringerne dog ikke var medtaget.

Kritiske røster mente, at kælderrum og garageplads syntes at være en mangelvare, men samlet fremstod Sjælsmark Kaserne som såvel landets mest moderne og smukkeste beliggende kaserne.

For lille kaserne fra starten

Kasernen var dog fortsat ikke endelig færdig. Man manglede således mandskabets fritidsområde, messefaciliteter, idrætsanlæg og boliger til officerskorpset, hvorfor de samlede byggeomkostninger - ekskl. de som allerede nævnte udgifter eksproprieringerne - kom op ca. kr. 20 millioner.

Kasernen var ved overdragelsen allerede for lille, idet den var beregnet til ca. 700 mand. Et faktum var det, at kasernen ved allerede i efteråret rummede omkring 1.000 mand - og der vinteren 1954 forventedes ca. 1200 mand indkvarteret. På grund af mangelen på indkvarteringskapacitet var det ikke unormalt, at der på dette tidspunkt var indkvarteret 20 mand på 10-mandsstuerne.

Den 15. juli 1958 overdrog bygningstjenesten idrætsanlægget til regimentet. Regimentet konstaterede en del fejl og mangler ved anlægget, og håbede at disse snarest ville blive rettet. Dertil kom, at anlægget blev overdraget godt og vel tre år efter det forventede tidspunkt.

I de efterfølgende år skete der kun begrænset udbygning af kaserne. Regimentet havde allerede på et tidligt tidspunkt erfaret, at man havde behov for yderligere klasseværelser mv., hvorfor der blev fremsendt forslag om at etablere en undervisningsbygning. Dette blev dog ikke til noget, og først i 70'erne (80'erne) inddrog man en belægningsbygning (bygning 14) til undervisningslokaler.

Artilleritræner og flere faciliteter kom til

Hæren havde i 80'erne modtaget et antal taktiske trænere, der leverede gode faciliteter til at indøve standard procedurer mv. Derfor havde det også været et ønske fra regimentets side at få bygget noget tilsvarende. I 1989 fik regimentet sit ønske opfyldt, idet man modtog en artilleritræner (AT) i form af bygning 86, der snart kun lød betegnelsen AT96. Bygningen har til fulde levet op til forventninger - og mange artillerispil er på alle niveauer blevet gennemført i A T86.

I 1970 fik kasernen overdraget et vaske-, tank og parkeringsanlæg, der var placeret i kasernens nordvestlige hjørne. Det blev senere fulgt op i 1980, hvor regimentet modtog et overdækket vartningsanlæg (bygning 81) samt en miniature panser måls bane (bygning 82).

Kronens Artilleriregiment

1.AA 1.BT

6.marts 1966

29.april 1967

I 1996 fremsendte regimentet et ambitiøst byggeprojekt til Hærens Operative Kommando, hvis hovedformål det var at bringe kasernen op to date, idet det var opfattelsen, at denne ikke havde udviklet sig meget siden midten af 50'erne. Projektet indeholdte bl.a. bygning af en materielgård, modifikation af belægningsområderne, nyindretning af cafeteria, nyt UMAK og mange andre ting. Enkelte af de fremsendte forslag er efterfølgende blevet realiseret - men dog langt fra alle, hvilket primært antages at skyldes økonomiske forhold.

Andre bygninger er dog senere kommet til. Disse omfatter bl.a. garagebygning 89, depotbygning 90, garagebygning 94 og værkstedsbygning 95.

Derudover er der også på kasernen opbygget en miljøplads, der lever op til dagens krav indenfor området.

Endelig blev en modifikation af belægningsbygningerne gennemført i starten af det nye årtusind, hvilket betød at bygning 24 -27 i 2003 fremstod som moderne belægningsområder.

Hørsholm som garnisonsby

Hørsholm - der tidligere havde været garnisonsby - havde atter fået prædikat som sådan fra 1953 selvom om soldaterne nu boede noget uden for bykernen og at Sjælsmark Kaserne ret beset ikke var beliggende i Hørsholm Kommune men i Blovstrød. Ikke desto mindre er gadelivet i Hørsholm - specielt i aftentimerne - præget af at der nu atter er kommet en garnison til.

Det var dog så som så med beskæftigelsesmulighederne for soldaterne. Hørsholm Kommune har oprettede allerede i august 1953 et bibliotek på kasernen, der dog indledningsvis havde ret så primitive forhold at arbejde under.

I forbindelse med kommunalreformen i 1970 kom Sjælsmark til at ligge indenfor Hørsholm Kommunes grænser.

Herefter er samarbejdet mellem garnison trinvis blevet styrket, hvilket blandt andet førte til, at enheder med nyindkaldte værnepligtige siden 1997 har gennemført Hørsholmmarchen.

Marchen - der normalt påbegyndes på Ridebanen tæt ved Hørsholm Kirke - gennemføres med henblik på at kommunen kan byde nyindkaldt mandskab velkommen samt for at styrke samhørigheden mellem Hørsholm som Garnisonsby og Kongens Artilleriregiment. I de seneste år har det typisk været borgmesteren eller viceborgmesteren der har budt de værnepligtige velkommen ved en reception i Trommen, Hørsholms lokale kulturhus.

Afslutning

Kasernen blev som tidligere nævnt bygget i en tid hvor den kolde krig rasede, og der har også været et stort behov for kasernen fra 1953 og frem til 2004.

Den kolde krig blev formelt afsluttet i 1991, og dansk forsvar prioriterede herefter enheder der skulle udsendes i internationale operationer til eksempelvis Balkan, Afghanistan og Irak.

Det endelige opgør med den kolde krigs forsvar blev - af naturlige årsager - dog først taget i forbindelse med vedtagelsen af forsvarsordningen for årene 2005-2009, hvor mobiliseringsenheder i et meget betydeligt omfang blev nedlagt.

Dette betød samtidig, at Sjælsmark Kaserne blev fravalgt som tjenestested.

Det kan således slutes, at Sjælsmark Kaserne blev opført i begyndelsen den kolde krig - og blev nedlagt da hæren nedlagde hovedparten af mobiliseringsenhederne, der om nogle symboliserede med den kolde krigs enheder.

Selvom de fleste ved, at tiden ikke står stille, at alting har sin tid og at der løbende i udviklingens tegn er behov for ændringer og justeringer, har kasernens ansatte personel samt de rigtig mange der igennem tiden har forrettet tjeneste på kasernen haft svært ved at forstå, at netop deres kaserne skulle nedlægges. Mange har således betragtet kasernen som deres andet hjem, hvor de har haft et godt job og dertil knyttede gode oplevelser.

Sjælsmark Kaserne vil derfor blive savnet af rigtig mange når den forventeligt lukker helt ned med udgangen af 2005.

Sjælsmark Kaserne kan ende som koldkrigsmonument

Kulturstyrelsen har øje for Sjælsmark Kaserne som koldkrigsartefakt ala Stevnsfortet.

Kulturstyrelsen er i gang med at kortlægge 1400 statslige koldkrigsanlæg.

“Det er et større koldkrigsprojekt, hvor vi skal koge 1400 statslige anlæg ned til en national koldkrigshistorie, der fortæller historien om den kolde krig.”

“Hvad er det for en geografi, det dækker, hvilken krigszone lå det i, og hvilken funktion havde det. Var der skydebande eller kommandoanlæg. Ud fra historiske og tematiske kriterier kan vi få en række anlæg, der repræsenterer den historie.”

Kulturstyrelsen har øje for flere kaserner, men Sjælsmark indeholder væsentlige kvaliteter.

“Kasernen er fra den periode, hvor militæret blev genopbygget efter Anden Verdenskrig med et ændret syn på verdensbilledet og en anden form for teknologi. Man kan kalde det for en rekrutfabrik, for der har været 40.000 rekrutter og mange værnepligtige”.

Velbevaret kaserne

Kasernen blev bygget fra 1951-53 og fremstår velbevaret.

“Det er også arkitektonisk interessant og ligger relativt naturskønt. Det er samme arkitekt, som har bygget Skive og Varde Kaserner. Men Sjælsmark står relativt intakt og er meget 50er agtigt bygget med røde gavle og gul facade.”

“Der findes andre eksempler af kasernebygninger fra den tid, men de er ikke så velbevarede, derfor synes vi, at det er spændende. Vi glæder os til at komme i dialog med kommunen og forsvaret.”

Ungdomskultur

Ud over koldkrigshistorien rummer kasernen også en interessant historie set fra en lokalhistorisk vinkel.

“Det var en kold krig, men med mange hede unge mænd. Der var plads til 700 ad gangen, men der var 1000, og det var ikke unormalt, at der lå 20 mand på 10-mandsstuer. Det har givet nogle oplevelser for dem, der også har sat sit præg på Hørsholm. Hvad var det for et liv, de unge mennesker havde. Det er et liv, som er lidt skævt tegnet i soldaterkammerater film.

Soldaterhistorier er en genre for sig selv med en ungdomskultur, som var knyttet til det. I Hørsholm gik de på Kronhjorten og Hotel Bakkehave, og der var også en biblioteksafdeling på kasernen.”

“Man har fra byen prøvet at lave et samarbejde og et samspil især med byggeriet af kasernen med arbejdspladser. På den måde er det en stor institution.”

Husarer og dragoner

Hørsholm var en soldater by i 17- og 1800-tallet. Fra 1785 til 1844 var det de sabelsvingende husarer, i 1856-1866 var det gardehusarer, og 1867-1868 var det de drabelige dragoner, der havde hjemsted i Hørsholm.

Mange af soldaterne havde kone og børn boende hos sig. Dertil kom, at officererne holdt tjenestefolk. Alt i alt udgjorde husarerne, deres familier og tjenestefolk i den første tredjedel af 1800-tallet mellem 20 og 25 % af Hørsholm bys under 500 personer store befolkning.

Så de har sat deres præg på livet i byen ikke mindst på næringslivet, og på den baggrund er det forståeligt, at dragonernes forflyttelse i 1868 har givet de næringsdrivende problemer.

Husarer og artillerister

En militær genoplussen var, hvad Hørsholm oplevede 1915-1920, da en eskadron gardehusarer havde garnison i byen. De blev indlogeret dels hos private og dels på Vejlehus på Rungstedvej, hvor der bag bygningen var indrettet et køkken. Hestene blev opstaldet i Livstalden på Folehavevej – en bygning, der i dag bruges af Dansk Jagt- og Skovbrugsmuseum.

I 1953 rykkede Kongens Artilleriregiment, grundlagt 1684, ind på Sjælsmark Kaserne. Artilleristernes tilstedeværelse fik imidlertid langt mindre indflydelse på livet i Hørsholm end husarenes i 1700 – tallet og 1800-tallet.

Det var der mange grunde til. Kasernen lå langt uden for byen, og artilleristerne var unge mænd, der i modsætning til husarerne ikke medbragte en husstand. Og i modsætning til disse tog de ikke arbejde lokalt.

Rummede fra start 1000

Disse 1000 mand var unge værnepligtige mænd, der tilbragte mellem 16 og 18 måneder af deres unge liv i trøjen, som det hed.

Hvordan levede disse mange årgange af unge mænd i Sjælsmark klods op og ned af Hørsholm? De menige lå, som sagt, mange mænd på hver stue. Officererne på tosengsstuer, ligesom de fik en anden og bedre mad end de menige, i hvert fald hvis man skal tro en af de mange soldaterhistorier. I øvrigt blev de menige fordelt på stuerne efter højde. De højeste på stue et, de næsthøjeste på stue to osv. ned til pygmæerne på den sidste stue

Faste rammer

Dagligdagen lå i faste rammer: Vækning kl. 6.30, morgenmad kl. 7.00. Kl. 8.00 skulle man træde an. Frokost kl. 12.00 Hvilepause til kl. 13.30. Klokken 22.00 skulle der være ro på stuerne. Det med ro kl. 22.00 kunne være et problem af mange årsager. En nærliggende årsag var, at soldater med nattegn først skulle være på kasernen kl. 00.30.

Når de unge mænd havde nattegn, kunne de tage Kystbanen til København og tilbage med det sidste tog. Hvis ikke alkohol i kombination med ungt testosteron havde bragt de unge fyre i konflikt med militærpolitiet, som patruljerede i togene, kunne de tage den grønne bus, som gik mellem Rungsted Kyst Station og Allerød, og nå at være tilbage inden nattegnet udløb klokken halv et.

De unge mænd kunne dog også tilbringe aftenen i Hørsholm. Enten på "Kronhjorten" eller "Bakkehave", der var en danserrestaurant. Men ikke i Birkerød eller på Geels Kro i Holte. For her holdt soldater fra livgarden til, og så kunne der opstå problemer.

Stille fritidsbeskæftigelse

Gennem mange år, indtil lukningen af kasernen i 2005, tilbød Hørsholm Kommune dog mulighed for en mere stille fritidsbeskæftigelse. Finansieret af Forsvarets Velfærdstjeneste drev Hørsholm Bibliotek 1953-2005 en filial på Sjælsmark Kaserne.

Sjælsmark Kaserne har altså dannet fysisk ramme om en ikke ubetydelig periode i mange unge mænds liv. En periode, som efter alt at dømme, har sat sit præg på dem, ligesom kasernens tilstedeværelse har haft betydning for Hørsholm og omegn – ikke mindst i kraft af de arbejdspladser den skabte.

Udviklingen af M109 startede i januar 1952 efter en konference i Washington, hvor emnet var selvkørende artilleri.

Man havde behov for et køretøj til at afløse 155mm M44. Den første prototype T195 dukkede op 1959. Efter yderlige to prototyper som alle gennemgik en del test, gik produktionen igang i 1962 og den fik designationen M109.

M109 har en besætning på seks mand, kommandør, skytte, tre ammunitionsfolk og køreren. Skroget består af helsvejset aluminium. Køreren sidder forrest til venstre med motorerne til højre og tårnet bagerst.

Tårnet har en firkantet luge i hver side og dobbelt døre bagerst på tårnet. Kommandøren sidder i den højre side af tårnet hvor han bl.a. har en tårnluge.

M109 er udstyret med bl.a. nat sigte. Hovedbevæbningen er en 155mm M185 howitzer, og der er ligeledes et 12,7mm maskingevær på toppen af tårnet i forbindelse med kommandørens luge.

M109 har igennem tiderne gennemgået mange moderniseringer og den seneste version er M109 A6, som dog kun er i brug i USA.

Indførelsen af M109 i 1965 markerede et lige så stort fremskridt for artilleriet, som indførelsen af Centurion havde betydet for pansertropperne.

Tidligt i 1989 annoncerede Danmark at man havde afsluttet moderniseringen af hele sin M109 flåde, således at de alle nu var opgraderet til M109 A3. Dette arbejde var udført i Danmark med materialer leveret af FMS fra USA.

Oprindelsesland: USA
Type: Selvkørende haubits
Hastighed: 56 km/t
Rækkevidde: 350 km
Vægt: 24,9 tons
Bredde: 3,2 meter
Højde: 2,8 meter
Længde: 6,2 meter
Frihøjde: 0,45 meter
Besætning: 6
Bevæbning: 155mm kanon
Motor: Detroit Model (v-71 T 8-cylinder dieselmotor, 405 Hk ved 2300 omdrejninger
Transmission: Allison XTG-411-4A med 4 fremad og 2 baggear.
Elektrisk system: 24 Volt
Batterier: 4x12 Volt
Antal: 76

- Artilleriet kan trods alt fortrøstningsfuldt se fremtiden i møde. Sådan konkluderede oberst W.P. Kahle efter en historisk gennemgang af artilleriets nedtur gennem de seneste seks årtier.

Seks regimenter efter verdenskrigen

Efter 2. Verdenskrig havde Danmark fire feltartilleriregimenter: 1. til 4. regiment og to luftvænsregimenter.

De fire feltartilleriregimenter ændrede navne i slutningen af 1950'erne og begyndelsen af 1960erne. De kom til at hedde hhv. Kronens Artilleriregiment (i Sjælsmark), Sjællandske Artilleriregiment (i Holbæk), Nørrejske Artilleriregiment (i Skive) og Sønderjyske Artilleriregiment (i Varde). De fire feltregimenter blev i 1961 befalet, at 1. nov. skulle være den officielle mærkedag - og derfor blev markeringen af DAR oprettelse også sat til netop 1. nov.

Slagkraftigt artilleri formindsket

- Danmark rådede dengang i forhold til Hærens samlede størrelse over et meget stort og slagkraftigt artilleri. Siden dengang er artilleriet langsomt blevet reduceret, konstaterede oberst Kahle i sin tale.

I 1970 blev Sjællandske Luftvænsregiment sammenlagt med Kronens Artilleriregiment i Sjælsmark. I 1974 blev Jyske Luftvænsregiment lagt sammen med Nørrejske Artilleriregiment i Skive. Ved forsvarsforliget i 1980 blev Holbæk Kaserne nedlagt og Sjællandske Artilleriregiment blev sammen med Kronens Artilleriregiment til Kongens Artilleriregiment.

Fra seks til blot een kaserne

Efter den kolde krig med Warsza-Pagten opstod der flere regionale konflikter Danmarks nærområde, som polikerne iflg. Kahle mente var en *indirekte trussel mod Danmarks sikkerhed*. Derfor blev Forsvaret beordret til at sende flere soldater i fredsskabende og fredsbevarende missioner, første gang i større skale var det tidligere Jugoslavien.

- Denne radikale ændring i trusselsbilledet og den ændrede anvendelse af danske soldater måtte nødvendigvis også medføre drastiske ændringer i opbygningen og sammensætningen af vores militære forsvar, sagde oberst Kahle.

Han undlod på festdagen at omtale artilleriets skuffelse over ikke at komme afsted med een eneste haubits.

- Forsvaret skulle gøres mere effektivt og indsatsberedt, uden at det nødvendigvis måtte koste flere penge. En af måderne var at nedlægge urentable kaserner.

Derfor blev infanterikaserne i Viborg nedlagt i 2000 og Prinsens Livregiment flyttede til Skive.

Derved måtte Nørrejske Artilleriregiment flytte fra Skive for at blive sammenlagt med Sønderjyske Artilleriregiment som Dronningens Artilleriregiment.

Sammenlægning gik over al forventning

Endnu en kaserne, Sjælsmark, stod for skud ved forsvarsforliget i 2004. De to sidste regimenter blev sammenlagt og fik sammen med Hærens Artilleriskole en og samme chef. Oberst Kahle:

- Vi skulle således sammenlægge tre myndigheder, som alle havde haft en oberst som chef. Selvom vi havde megen dyrt købt erfaring i regimentssammenlægninger, så krævede denne sammenlægning alligevel pragmatisme og gensidig forståelse. Jeg synes det er lykkedes over al forventning, og jeg vil godt benytte lejligheden til at takke alle involverede parter, både militære og civile, for en fremragende indsats. Jeg vil i den sammenhæng især rette en stor tak til chefen og personalet på Sjælsmark Kaserne for deres åbenhed og positive samarbejde.

- Det er aldrig rart at skulle lukke, og følelserne kan nemt få overtaget. Det har ikke været tilfældet med jer, I har leveret et forbilledligt samarbejde. Her i Varde vil vi til gengæld drage omsorg for, at tidligere regimenter og kaserner på en eller anden måde ikke bliver glemt, og vi vil forsøge at samle alle artilleriets klenodier i disse smukke omgivelser.

